

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

T w e n d e T a f e l

4

holdte ved

Rectors Indsættelse i Nykjöbing Cathedralsskole

den 10de Juli 1838

udgivne som

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen

i samme Skole 1838

Kjöbing Cathedralsskole den 10de Juli 1838 ved

Rosendahl

E. P. Rosendahl.

Kjöbenhavn.

Trykt hos Directeur **Jens Hostrup Schultzs,**

Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Efterfølgende to Smaastykker, der bleve til, under mangehaande Sysler og Afbrydelser, i de første Dage af mit Ophold paa denne smukke Ö, maatte velvilligen modtages, som de første Indbydelsesblade, jeg her udsender til Skolens offentlige Examen. I al deres Ubetydelighed ville de kunne tjene til at gjøre fraværende Førældre hekjendte med de Grundsætninger, jeg under den daglige Underviisning stræber at følge; og hos mine Disciple ville de kunne bidrage til at fornye og vedligeholde Mindet om den Dag, da vi gjensidigen overtog de helligste Forpligtelser imod hinanden, ikke for Dögn og Uger, men for vort hele Samliv. Derfor har jeg ikke troet det upassende, at lade dem ledsage efterfølgende Bekjendtgjørelse af Gangen i forestaaende Examen og vedföie dem min ærbödligste Anmodning til Skolens Foresatte og Velyndere, om gunstigen at ville hædre ogsaa denne offentlige Pröve med deres deeltagende Nærværelse.

Ulkjobing Cathedralsskole den 30te August 1838.

Rosendahl.

Amplissimi hujus scholæ Ephori!

Collegæ ornatissimi!

Auditores, quotquot omnium ordinum adestis, spectatissimi, doctissimi, humanissimi, optimi!

Redire jamjam gramina campis, arboribusque comæ, feruntur trepidantes cum svavissimo susurru in mare rivuli, dulcissimos cantus aviculae tenui certatim gutture funditant, volitant per mare naves, odorem spargunt flores, nitet coelum, rident omnia. Quanta rerum mutatio facta est, ex quo cuncta hispida, horrida, inculta jacebant, nivali compede vineta et hiemis tempestatumque acerbitati obnoxia? Quid esse potest, aut spe lætius, aut adspectu jucundius? quanam dulcior mutatae vitæ imago?

Nolite itaque mirari, auditores humanissimi, me multifariis antea curis, laboribus et molestiis impeditum, valetudine fractum, oculis hebetatum, angustis rebus circumventum — nolite mirari, inquam, me mihi, dum hæc cerno, dum factam rerum mearum conversionem reputo, huc tanquam ex procellis in portum, tanquam ad beatas quasdam insulas delatum videri, et lætissima spe impletum, omen quasi futuri temporis accipere. Non autem, quo inerti me otio mollique socordiae dedam — *minime* — sed enim, ut a metu et angoribus liber ac solutus, ad novam veramque vitam expergiscar, ut quicquid in me virium et strenuitatis est intendam, ut dulcissimis indefessi laboris fructibus, voluptatibusque perfruar: dum juventuti studiosæ et discendi cupiditate flagranti operabor, dum ejus, dum tot optimorum paren-

tum, dum carissimæ patriæ utilitatibus et commodis invigilabo, dum Regis Augustissimi clementia, dum Vestra, tantorum virorum, exspectatione, dignum me, volente ac favente deo, usquequaque præstare conabor.

At, dum hæc mecum volvo ac perpendo, dum intimo, sincerissimoque gaudio pectus meum perfunditur, dum grata mente summi erga me numinis benvolentiam agnosco et prædico, obrepit subinde et turbat lætitiæ animi anxietas quædam et pusillitas, ex diffidentia roboris et gnavitatis orta. Cui periculum esset ne succumberem, desperans, num demandando mihi muneri gravissimo parem me atque idoneum præbere valeam; nisi spem omnem in patrem nostrum omnipotentem, qui nunquam me destituit, reponerem, nisi certo confiderem fore, ut dubitantem erigere, sustentare pugnantem, imbecillitatem hanc meam juvare nunquam desistat, nisi et hoc nomine divini memor essem promissi: *δύναμις ἐμῆ ἐν ἀδυνατείᾳ ὑμῶν τελειῖται*. Ideoque lætissimo hoc vitæ meæ die, quo novum mihi conandi agendique aperitur curriculum, omnem sollicitudinem, angorem et timiditatem pectore excutiam et propellam, ac solis grati et severi simul gaudii sensibus aditum aperiam. *Quod deus immortalis bene vertat!*

Auditores!

Fert vetus a majoribus accepta consuetudo, ut quisque qui in eo est, ut rem ullam graviorem aggrediatur, qui muneri cuiquam obeundo se accingat, ab oratione aliqua incipiat, et, aut publice verba faciens ostendat, quonam rectissime modo vitam instituturus, quamnam in exsequendis officiis ingressurus sit viam, aut unam alteramve rem ad munus suum pertinentem novo lumine illustrando, benevolentiam se hominum ac caritati commendat.

Sed *quid* ego, recens ab itinere, animo varie commotus et distractus, quid ego, homo umbraticus, qui in primis literarum rudimentis juventuti scholasticæ impertiendis ætatem hucusque degi, et in molestissimo hoc negotio totus semper fui, quid ego novi in hoc talium virorum consessu afferrem, quo aures Vestras tenere, animos Vestros allicere ac demulcere sperare possem?

Malo igitur, bona cum Vestra venia, de me ipso loqui et rationes hodiernæ meæ lætitiæ reddere, et quam foveo, spei, quamque sentio, grati

animi pietatis, succincta ut maxime oratiuncula, causas exponere et commemorare. Cujus ut exigui temporis attentionem ne mihi denegare velitis, etiam atque etiam rogo.

Lætor, igitur, A. A., ex animo lætor, non solum quod desideriis meis Rex Augustissimus annuerit, sed quod cetera omnia ex voto mihi successerint, imo expectationem longe superaverint.

Juvat hæc venisse, in amoenissimam hanc insulam, urbemque quum temperie aëris, tum fertilitate agrorum, tum ipso situ jucundissimam. Canit quidem Horatius, coelum non animum mutant, qui trans mare currunt; at quamnam vim regionis amoenitas ad recreandas vires, ad animum suaviter afficiendum leniendumque habeat, nemo est qui ignoret.

Juvat domicilium tale nactum esse, ubi non solum bene et commode habitatur, sed ubi ipsa ædium magnificentia, ne dicam majestas, ad alta et excelsa impellit, itidemque intrantes monet hic nihil exiguum, parvum aut humili modo agi debere — sed vero, velut in templo, ejus speciem hæc ipsa domus refert, grandia, gravissima, præclara ac summa omnia.

Juvat me a primariis hujus oppidi viris et civibus ceteris, honestissimis hominibus, comiter ac blande receptum esse; *juvat* amici loco habitum a sene illo doctissimo, qui post exantlatos quadraginta amplius in pulvere scholastico annos, in otium se contulit, mihique inter pia vota lampadem tradidit; *juvat* sodales in hac corona et amicos et fautores cernere, quorum omnium benevolentia atque amore utinam me dignum aliquando præstare possem!

Juvat denique me illustrissimis et generosissimis hic Ephoris subditum esse, quorum an dignitas, an virtus, an vigilantia, an humanitas major sit, equidem non facile dixerim. At probe scio lætusque agnosco, nobilissimum esse incitamentum ad quodvis officiorum genus sancte servandum, ubi talium virorum tibi ad imitandum proposita sunt exempla, quos et imitari arduum, quibus vero probari, quorumque laudem mereri operæ et lucubrationis est pretium.

Quid dicam de Vobis, Collegæ literatissimi! nonne intimis gaudii sensibus adficiar necesse est, ubi conamina Vestra, doctrinam, diligentiam, ingenuitatem ubique prædicari audio, *ubi* ipse jam benevolentiae Vestrae documenta habui luculentissima, et sedulitatis, strenuitatis, industriæ ampliora

adhuc in posterum me habiturum scio. Notissimum est, quod veteribus in proverbio: quem Jupiter odit, præceptorem facit. Nimirum tanta est ingeniorum juvenilium dissimilitudo: in *hoc* legendi et audiendi studium, in *illo* intelligendi et judicandi facultas desideratur; in *aliis* inconstantiam et levitatem, in *aliis* stuporem et oscitantiam deplorat magister; *hic* in omnibus hæret defixus, *ille* omnia levis transmittit, ut alia multa taceam. Facit hæc tam varia adolescentium ratio, ut longe difficillimum et molestissimum sæpe sit docendi munus, ut præceptori bilis interdum moveatur, sæpe fastidium, ut lassitudo ei et tædium et morositas sensim obrepit, ut animum fere omnem haud raro amittat, ut crambe eum centies repetita pæne occidat.

Quæ cum ita sint, tanto major magistro laus debetur, qui studio indefesso, strenue, alacriter, lubenter ac religiose, officio non modo tam severo et gravi sed operoso simul et, ut videtur, ingrato perfungitur. Præsertim quum ea nunc ætas vivatur, qua omnia quævis a præceptoribus et nihil fere a discipulis postulantur: si stat profectus, si quid delinqvitur, hoc nobis sæpissime, perraro pueris vitio vertitur.

Attamen, rerum humanarum periti, non ideo animum despondebimus, non ideo in opere scholastico perficiendo remissiores fieri nec decet, nec licet, nec fas est. Verum, (et hæc spei meæ lætissimæ causa, hic fons, quod Vos mecum in hoc consentire intelligo) deo optimo freti, patriæ commodum et salutem adolescentiæ unice spectantes, quod in nobis est, pro virili id agemus: ut *cognitionem* solidam discipulis ubiqve commendemus, *gravitatem* ab iis exigamus, *mores* eorum ad modestiam et virtutem componamus, nulli dubitantes, quin semina pio et confidenti animo jacta fruges aliquando ferant uberrimas. Lætam illam segetem, officiiqve sanctitatem quotidie ob oculos ponendo, aderit divinitus vis et robur vacillantibus, dubitantibus animus et alacritas; — sicqve nunquam defatigabimur corrigendo, castigando, interpretando, examinando, repetendo, regulas et præcepta iterum iterumqve inculcando, propinando captui, insigendo memoriæ.

En dextra fidesqve!

Ego Vobis nunquam et nusquam decero.

Officio modo et *industria* inter nos certabimus. Ea sit sola æmulatio!

Persvasum enim habeo, Vos, quæ Vestra est religio, animique candor, Vos omnem vitæ fructum, omnem vitæ delectationem ex bene de discipulis merendi copia, et nunc metiri et semper esse mensuros. Amabimus, confido, nos magis in dies magisque sinceriusque, mutuis caritatis et benevolentiae indiciis concitati. *Hoc nobis damus et promittimus, hoc nobis dabimus usque et petemus vicissim.*

Restat adhuc alia, maximique illa momenti, intimæ meæ lætitiæ causa, ex ipso docendi munere, ex ipsis, quas in hac schola tractabimus, literis et artibus repetenda; quam si considero vera, fateor, tulisse Ciceronem, quum dixit: *Non ulli bonarum artium magistri non beati prædicandi sunt.*

Teste igitur Cicerone, beatus prædicandus sum, quia bonæ artes a me juventuti tradendæ sunt. Recte utique! Equidem enim sic sentio, non dignius, non honestius, non itaque melius a quoquam collocari tempus posse, quam in juventute efformanda, crudienda, educanda, a vitiis flectenda, ad honesta, decora, excelsa et præclara quævis excitanda, impellenda ac dirigenda.

Nimirum voluit majorum sapientia, ut *antequam* adolescentuli iis, quas in vita professuri essent, artibus et disciplinis initiarentur, — *antequam* vel Theologiæ, vel Jurisprudentiæ, vel Medicinæ, vel cuiusque demum alii scientiæ, nomen darent, universa quædam et communia, seu cuius homini, in quolibet munere, in quolibet statu, in qualibet ætate et fortuua exoptanda, utilia, necessaria edocerentur.

Quod institutum non satis laudari et extolli potest.

Nam quodvis in civitate munus, quamvis inter homines dignitatem, longe exsuperat et antecellit *dignitas humana*, et illæ vivendi partes, quas singulis hominibus, cujuscunque loci et fortunæ, dedit imposuitque ipse deus; qua spreta et neglecta, nec homo laudandus, nec vita beata, nec mors tranquillæ esse poterit. Quare non possumus non plorare tot mortalium sortem, qui, quid simus et quid victuri gignamur obliti, in terram proni, coelestiumque inanes, brevem hanc vitam transcurrunt.

Quis enim et quantum homo est? Quid et quantum non solo hominis nomine Deus contineri voluit?

Fuere, qui vocabulum *ἀνθρώπος* ita interpretati sint, quasi esset ὁ

Examen fortsættes fra den 17 til den 28 September i følgende
 Orden:

Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.	Løvedag.
I-II.	II.	I-II.	I-II.	III.	III.
Latin.	Danſt.	Hiſtorie.	Religion.	Latin.	Græſt.
I.	I-II.	I.	Lydſt.	Lydſt.	Hiſtorie.
Danſt.	Græſt. Naturhiſt.	Geographi.	Regning.	Frænſt.	Geographi.
Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.	
IV.	IV.	IV.	IV.	III.	
Latin.	Græſt.	Hebraiſt.	Lydſt.	Hebraiſt.	
Frænſt.	Religion.	Hiſtorie. Geographi.	Naturhiſt.	Naturhiſt.	
			III. Religion.	Mathematik.	

Løvedagen den 6 October, om Formiddagen Kl. 11, bekiendtgjøres Ud-
 faldet af den afholdte Examen med ſædvanlig Høitidelighed; men

Mandagen den 8 October, om Formiddagen Kl. 8, examineres de Unge,
 ſom ere anmeldte til Optagelſe i Skolen fra næſte Skoleaars Begyndelſe af.

Persvasum enim habeo, Vos, quæ Vestra est religio, animique candor, Vos omnem vitæ fructum, omnem vitæ delectationem ex bene de discipulis merendi copia, et nunc metiri et semper esse mensuros. Amabimus, confido, nos magis in dies magisque sinceriusque, mutuis caritatis et benevolentiae iudiciis concitati. *Hoc nobis damus et promittimus, hoc nobis dabimus usque et petemus vicissim.*

Restat adhuc alia, maximique illa momenti, intimæ meæ lætitiæ causa, ex ipso docendi munere, ex ipsis, quas in hac schola tractabimus, literis et artibus repetenda; quam si considero vera, fateor, tulisse Ciceronem, quum dixit: *Non ulli bonarum artium magistri non beati prædicandi sunt.*

Teste igitur Cicrone, beatus prædicandus sum, quia bonæ artes a me juventuti tradendæ sunt. Recte utique! Equidem enim sic sentio, non dignius, non honestius, non itaque melius a quoquam collocari tempus posse, quam in juventute efformanda, erudienda, educanda, a vitiis flectenda, ad honesta, decora, excelsa et præclara quævis excitanda, impellenda ac dirigenda.

Nimirum voluit majorum sapientia, ut *antequam* adolescentuli iis, quas in vita professuri essent, artibus et disciplinis initiarentur, — *antequam* vel Theologiæ, vel Jurisprudentiæ, vel Medicinæ, vel cuicunque demum alii scientiæ, nomen darent, universa quædam et communia, seu cuivis homini, in quolibet munere, in quolibet statu, in qualibet ætate et fortuua exoptanda, utilia, necessaria edocerentur.

Quod institutum non satis laudari et extolli potest.

Nam quodvis in civitate munus, quamvis inter homines dignitatem, longe exsuperat et antecellit *dignitas humana*, et illæ vivendi partes, quas singulis hominibus, cujuscunque loci et fortunæ, dedit imposuitque ipse deus; qua spreta et neglecta, nec homo laudandus, nec vita beata, nec mors tranquilla esse poterit. Quare non possumus non plorare tot mortalium sortem, qui, quid simus et quid victuri gignamur obliti, in terram proni, coelestiumque inanes, brevem hanc vitam transcurrunt.

Quis enim et quantum homo est? Quid et quantum non solo hominis nomine Deus contineri voluit?

Fuere, qui vocabulum *ἀνθρώπος* ita interpretati sint, quasi esset ὁ

ἄνω τρέπων ὄπα. Ingeniosius forsā, qvā verius. Quod si vel non pensitaverint Græci vetustissimi, certe bellissima sunt illa poetæ Romani:

Prona quum spectent animalia cetera terram,
Os sublime dedit homini, coelumque tueri
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.

et alibi:

Servat adhucdum cognati semina coeli —

Illa itaqve cognati semina coeli (qvo nos sensu rem accipimus), coelestis illa natura, præstantia illa qva bestiis dignoscimur, ea *vera est humanitas*, scientiæqve, qvibus hæc a teneris inde annis effingitur et excolitur, qvibus homo vere homo redditur, sunt dicta *studia humanitatis*. Complectebantur illa, ut pulcre nostis, apud Veteres jam: musicen, rhetoricen, mathematicen, grammaticen, historiam, descriptionem terræ et philosophiam. Statuebant nempe illi, hæc et arctissimo inter se vinculo juncta esse, et ab homine vere exulto ignorari nec posse, nec debere. Hodicqve easdem fere artes studia humanitatis, qvæ in scholis nostris docenda sunt, complectuntur, modo in locum philosophiæ apud nos, primis annis, subiit, qvā Christo debemus acceptam, Religio divina.

De hisce vero, pace Vestra, mihi fusius paulo disserere liceat! Omnes novimus, qvantopere multi hodie, elatius nescio an imperitius, humaniores istas literas exagitaverint, tractationem earum sterilem minimeqve frugiferam, imo inutilem et tantum non damnosam esse clamitantes; nec in scholis his nostris nisi inanes qvasdam voces et obsoletarum lingvarum vocabula, aut fabulas poeticas, aut exornandæ orationis præcepta, aut alias ejusmodi, qvas putant, minutias ac quisqvilias adolescentibus tradi qverentes. *) Qvasi non, qvum duabus præcipue rebus a ceteris animantibus discernamur, *ratione* puta, ejusqve interprete, *oratione*, tanqvā primum ac præstantissimum a juventutis doctoribus flagitari debeat: ut *eas imprimis dotes*, qvibus homo homo est et pecudi præstat, fingere et formare summo studio conentur, — atqve adeo acuere judicium, cognitione subigere mentem exemplisqve instruere, dicendi facultatem excolere, inditos a natura honestatis igniculos elicere, luxuriantes sensim libidines stringere, ceteris posthabitis, contendant.

Aut enim nos omnino fallimur, aut talis institutio sola est homine,

*) Cfr. Muretum de hac ipsa re disserentem.

in universum, quod dicimus, culto ac conformato digna, longeque adeo melius et convenientius in ea consumitur tempus juvenile, quam in solis Mathematicis, Physicis, Geographicis, omnibusque, quæ ad quæstum unice spectant, artibus discendis atque exercendis.

Nolo equidem hæc ignorari, minime! at, quæ animum mitiorem, generosiores, contentiores, moderatiores, tranquilliores, τῷ sapere et fari aptiores efficiunt, iis primum semper locum assignari oportet. Ubi hæc calluerint juvenes, tum rostris operentur, tum annonæ prosint, tum agros describant et metantur, tum navigent et mercaturam exerceant, tum herbarum animaliumque nomina naturamque addiscant. Tum quoque, quod cuique maxime conveniat negotium et quem potissimum sequatur vitæ cursum, ipsi judicare et eligere poterunt. Quod si ubique fieret, melius certe ac constantius ac prudentius ac jucundius sese res haberent humanæ.

Studia hæc nostra imprimis laudat Consularis idem philosophus, quem nuper bonarum artium præceptorem beatum prædicantem audivimus. Verba eius in elegantissima pro Archia poeta Oratione hæc sunt: *Illa studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoscunt nobiscum, peregrinantur, rusticantur.*

De quibus singulis parumper si placet videbimus.

Hæc studia, ait, adolescentiam alunt: ut cibo eget corpus ne frangatur ac debilitetur, ut cultum desiderat ager ne sterileseat, ne sentibus spinisque obsidatur, sic et ingenium juvenile mature literis imbuendum est, ne situ obsolescat et fruticantibus quasi occupetur cupiditatibus. Institutione corroborantur vires animi, præceptis ediscendis firmatur memoria; Mathematicorum et rerum Grammaticalium tractatione acuitur iudicium, dum adolescentulus altiora atque abstrusiora nondum cogitando assequi valet; ex historia suppeditantur et virtutis et vitiorum exempla, quæ cum religione conjuncta ad vitam moresque referre possit, dum non experientia modo augetur, verum etiam conscientia sui in illo excitatur. Plures linguas discendo, plura ei indices offeruntur discendi præsidia, si non illico, at in posterum fructuosissima. Veterum auctorum lectione, non ipso tantum sermone, verum et mythis, et dicendi figuris, et universo cogitandi scribendi que tenore, genium antiquitatis sibi familiarem reddit, quod nulla effici

aliorum explicatione potest. Oratores et poetas veteres evolvendo non virtutis solum amore incalescit et incenditur generosior quivis adolescens, verum et venustatis illius et elegantiae, quae per eos fusa est ex iisque trahitur, sensu eliditur sensim et abstergitur quae ipsi adhærescit feritas morum et barbaries. Nulla denique magis re loquendi cuiusvis et scribendi genus politur et limatur, quam iis scriptoribus lectitandis, qui non lucri sed honoris causa edebant opera, iisque incredibilem corrigendi laborem impendebant: quis enim non cum admiratione imitetur orationem istorum melioris notae auctorum sobriam, rectam, puram, perspicuam, nervosam, vocabulorum tum vi, tum delectu, tum in periodis loco, ad exprimendum id, quod scriptor voluit, aptissimam?

Senectutem oblectant: ex testimonio Catonis, senectus fundamentis adolescentiæ constituta minime misera est; h. e. quo quis ab ineunte ætate est literis humanioribus instructor, eo minus ea desiderat, quæ juvenes vulgo abripiunt et delectant, eo quoque minus iis se libidinibus irretiri patitur, quæ senectutem molestam et inertem reddunt; quo plus pabuli, quod vocatur animi, præterita ætate collegit, eo minus tædii in senectute sentiet; quo est doctrina exultior, eo erit animo mitior, placidior, tolerantior, eo minus illud se aut despici a junioribus putabit; altiores enim gerit spiritus, quam ut, si fors ferat, eum tangere aut commovere queat imperitorum hominum ludibrium, eo magis, a bonis omnibus diligitur, eo lubentius ab iis auditur, ceterisque omnibus in vita destitutus, scientiam tamen et voluptatem ex literis humanitatis haustam retinet; ubi non iis amplius sufficit quæ corporis viribus geruntur, attamen consiliis suis juvare et auctoritate sua juniores regere, si non scribere, attamen legere, si ne legere quidem, attamen recordatione lectorum et narrationibus se recreare et tempus jucunde fallere potest. Sed præcidam. Et quid opus est diutius his immorari, quum viva hic adsint exempla, quæ omni oratione luculentius fortiusque loquuntur.

Secundas res ornant: Nemo nescit, quam facile homines inculti et rudes rebus secundis et ex sententia fluentibus corrumpantur, et qui divitiis abundant, sed institutione humaniore careant, iis plerumque uti nescire, verum in diversissima inter se vitia avaritiam aut profusionem vulgo prolabi, ita ut nec sibi nec aliis prosint, nec ullum capiant opulentiae suæ

fructum, artem fruendi, quam vocat Horatius, ignorantes. Contra qui liberalibus artibus est imbutus, et ipse bonis digne frui et aliis, quin et reipublicæ, si quando usus sit, impertiri didicit. Non vestimentorum ille luxu, non apparatu epularum, non turba pedissequorum, non equis et canibus delectatur, *sed* hortis, qui et varietate florum et multitudine arborum, tum voluptati, tum usui inservientium, non opulentiam modo domini verum et elegantiam, et cognitionem et munificentiam testantur, *sed* libris et literatorum, cultorumque hominum colloquiis et de rebus gravissimis consultationibus, *sed* omni et sumtuosa sæpe rei literariæ, scientiarumque physicarum suppellectile, aut herbarum animaliumque rariorum collectionibus, *sed* præclarissimis quum picturæ tum statuariæ artis operibus, ceterisque omnibus ex quibus vitæ vere humanæ cultus elucet, altiorque et subtilior et generosior voluptas percipitur. Non ipse modo libros et doctrinæ præsidia, paucis parabilia cœnuit, *sed* et aliis paupere Lare natis suppeditat, studiaque eorum quocunque modo suscitât fovetque, scripta eorum prelo excudi curat, ipsosque, tum intra domesticos parietes, tum in doctis peregrinationibus juvat et auxiliatur. In ipso convictu jucundissimus est: quem enim ex studiis humanioribus hausit, et Græcia Latioque, ex Musarum sede et Gratiarum domicilio petivit pulcri, venusti, ingenui et faceti amor ad omnia vadit, ex omnibus, quæ ab illo proficiscuntur, cernitur ac sentitur. Hinc in moribus urbanitas, in verbis festivitas, in cunctis liberalitas. Quod si quis dubitaverit, illum ablegatum volo ad Cimones, Pericles, Herodes Atticos, ad Cicerones, Plinius, Senecas, vel inter nostrates ad Bülovios, Sulmios, Thottios, tumque sine dubio intelliget, quantum in re lauta ex studiis nostris, ad vitam quam publicam tum privatam redundet et accedat ornamentum.

Adversis perfugium ac solatium præbent: Canit poeta, "quem res plus nimio delectavere secundæ, mutatæ quætient" at, qui animum ad præcepta religionis et humanitatis emendaverint ac composuerint, eos non secundæ res plus nimio delectant; *ii* et rerum humanarum levitatem inconstantiamque fortunæ norunt; *ii*dem sciunt nos in hac vita ad meliora educari, *ii* quotidie precantur: γεννηθήτω τὸ θελήμασθε! *ii* et mentem Stoicorum masculam et doloris mortisque contentum ex scriptis illorum sibi parare, jamdiu studuerunt, intelligentes nempe, quod in sacro Bibliorum Codice statuitur: quem deus amet, eum castigando recognoscere; *ii* cum Seneca et

divo Paulo adversa omnia pro exercitationibus habent, et, iisdem auctoribus, *judicant*, non quid sed quemadmodum feras, interesse, deumque adversus bonos viros patrium habere animum, et operibus et doloribus et damnis eos exagitare, ut verum colligant robur.

Et ex testimonio historiae permulti fuere, qui vera probaverint eundem Senecam docuisse, quum praeceperet: *Officia si quis Civis amiserit, hominis exerceat*, ideoque, postquam iis omnia perierunt, in literis nostris praesens curarum lenimen et solatium et medelam quaesiverint. Ex innumeris unus nobis pro exemplo sit infelicissimus, quem inter proceres suos Dania nostra vidit, Griffenfeldius nempe, de quo proditum est: "cum in Castello illo Nidrosiensi, durissimo per integros novendecim annos carcere iclusum, inter acerbissimos calculorum cruciatus, se legendo et scribendo meditando ac precando unice esse consolatum. Quin fenestrae, parietes et fores carceris ejus strophis et sententiis referti fuisse dicuntur: negato enim calami usu, annulo adamantino fenestrarum tesseris et parietibus carbone inscripsit. Et exstat adhuc *Novum Testamentum* graecum, cujus margines et paginas omnes stilo argenteo peraraverat, et *Librorum Senecae exemplar*, quod dies noctesque versando, notulis confertissimis opleverat." Adeo ut ab hominibus et fortuna destitutus solatia modo literarum et religionis retinuerit totoque animo amplexus sit.

Delectant domi. Num necesse erit fusius demonstrare, ut quisque bonis artibus maxime excelluerit, ita eum verissima certissimaque inde temporis oblectamenta in se habere, nec ea ei extra domum suam, et erogatis quidem numis, esse quaerenda; nec inertia eum unquam transigere vitam, nihil agentem, quo se hominem esse testetur. Tantum hoc abest, ut omnes haud dubie vivendo experti simus, qui in literas se ingurgitaverint veraeque inde imbuerint humanitatis sensus, numquam otiosos, numquam morosos nec sibi nec aliis molestos, sed vero rebus suis contentos, moderatos, temperantes se semper praebere, imo utile continuo aliquid agere ac moliri et, ubicumque fuerint, honesto otio occupari, adeo ut *otia* etiam sua in aliorum saepe *negotia* contulerint. In quolibet vitae statu et remissiones et voluptates inveniunt, horasque in seriore etiam aetate sine taedio labi sentiunt. "Quanta enim, ut est apud Muretum, voluptas ea, quae discendo sentitur ceteris omnibus major sinceriorque sit, vel illud indicio est, quod

aliarum, etiam qui iis plurimum tribuunt, satietatem tamen quandam esse ac tedium confitentur, hujus autem, ut quisque percepit plurimum, ita eam acrius atque avidius concupiscit". Contra qui nihil tale didicit, qui nihil cogitat et cupit, nisi quæ ad speciem jucunda sed fluxa et caduca sunt, ad eaque omni impetu fertur, is mox publice privatimque despiciatui erit, et adeo ipsi sensim tempus molestum, ut onus se Ætna gravius ferre, decre-scentibus præsertim corporis viribus, miserrime queratur.

Non impediunt foris: Quidni impediunt? Imo nihil expedit magis, nihil melius, nihil utilius est, nihil ex quo majorem commendationem foris habeas. Meritoque ab omni tempore laudatum est illud Aristippi responsum, quum aliquando rogaretur: quantum indoctus a docto distaret? "Utrumque, inquit, nudum mitte ad externos, et videbis."

Nimirum ita re vera comparatum est, A. A., ut homunculus ignarus et incultus apud externos demum et ignotos, ne hili quidem æstimetur. Forma corporis modo ad tempus durat, avorum stemmata meritaque aut ignorantur aut parvi habentur, divitiæ splendent, sed furibus, incendio, tempestalibus obnoxia, nec satis, per se, ad devinciendos hominum animos valida; *verum*, qui doctrina humanitatis, virtute, sollertia, eloquentia eminent, suaque omnia, ut Bias ille Simonidesque, secum portant, ii nusquam omnino destituti, in remotissimis quoque terris, modo inter cultiores homines, hospitium, auxilium, tutelam inveniunt, prudentiores ad se alliciunt et in animis mox dominantur. Amabilia enim ubique amantur; Cognitione ubique opus est; scientiæ nusquam, sicut frumenti vel mercium aliarumve rerum, nimia est abundantia; docendo, scribendo, utilia svadendo, aut exemplis præeundo, eruditus ubique vir et sibi et aliis prodesse, et hominum sibi animos conciliare, et victum et auctoritatem quin et honores sibi parare poterit.

Pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur: Quod animi nostri est — ingenii bona pectorisque sanctitas — quod didicimus, novimus, memoria tenemus, id a nobis nunquam recedit, omnemque, si quam habet, vim ubique exserit, sive in longinquis itineribus sive in rurali otio versemur. Quocumque venerimus, quæ in nobis inhabitat mens literarum cultu subacta et mollita, nos morum comitate et decori pulcrique sensu commendabit; nosmetipsos vero exhilarabit usque reficietque. Quæcumque nobis juvenili

disciplina sic eruditis vel domi vel foris occurrunt, cum delectatione simul et fructu intuemur. Non homines, non regiones, non quæ procreantur e terra, quæ e montibus effodiuntur, omnino nobis sunt ignota — de iis antea audivimus, legimus, cogitavimus, ea propius vidisse gaudemus, eorum cum domesticis et notioribus comparationem instituere juvat.

Et miracula coeli et viscera terræ et quæ mare occultat æqua nos spectantes voluptate afficiunt. Inter nivem et æstum, in medio mari, in cacumine montium ad alta et excelsa ducimur et coelestia tangimus. Sed Literæ sunt humaniores, quibus hoc debemus. Earum est, quod numquam soli aut vacui sumus. Inter ipsa silentia noctis gratis veneribusque suis nos circumfundunt: tum suavissimæ recordationes, imagines, cogitationes tenebras breviores reddunt. Cuicumque est animus vere humanus, veræ humanitatis studiis et sensibus tinctus et incoctus, quocumque se verterit, per apricos agros, per nemorum umbras, radiante sole vel imminente luna, omnibus se cognatum, omnibus acceptum putat, quia æterno, quod omnia creavit condiditque tenetque, numini cognatum se sentit, et ἀπαύγασμα ejus in omnibus veneratur: alloquuntur cum in tacito itinere murmura fontium aviumque cantus, titillant aures leniter fractæ ad litus undæ et ventilata arborum folia, salutant cum sidera coeli, arrident flores, sedem ei præparant gramina — quin cuncta omnia, velut ipse, vivere, spirare, sentire, eodem spectare, divinam eandem prædicare majestatem videntur. Tunc homo se hominem, sanctius animal, altioris et immortalis quidem naturæ participem agnoscit, tunc ceteris se animantibus præstare et mente sua præsentia, futura, remotissima, proxima complecti posse lætatur, est deus in illo et securus exclamat: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ.

Quæ quum ita sint, **AA**, quum studia humanitatis ad omnes vitæ res et ætates pertineant, quum non præcepta solum verum et dulcissimam velut *veri, boni, venusti* prægustationem complectantur, quum omnes, quotquot sunt, præstantissimas animi dotes excitent, acuant, detineant, expleant, quum ea cultoribus suis præsent bona, quæ in utraque delectent et prosint fortuna, et eo usque stabilia maneant et immutata, ut non nisi cum ipsa anima possint perire, et suavissimo modo terrestria cum coelestibus, præsentia cum futuris jungant, adeo ut quicumque iis animum mature et

fideliter appulerit, vitam bene degere, tranquilla senectute consenescere et placida demum morte expirare possit.

Nonne igitur quivis adolescens, qui domabile iis præbuit ingenium, iisque totum se formandum dedit, felix imprimis putandus est?

Nonne præceptor, cui ea sollerti et docili juventuti tradere et instillare contigit, ter quaterque beatus iudicandus ac censendus?

Hoc igitur ubi considero, intimo pectore lætor et grato summum numen animo deveneror, quòd hanc mihi proposuit vitæ metam, idemque pie, ardentem, continuo precor, ut benigne mihi in gravissimo hoc munere adesse velit, ut valetudinem, vigorem, alacritatem, ut felicia omnia largiri ne unquam dedignetur.

Lætor denique, nam hæc ultima hodiernæ meæ lætitiæ causa est, ex animo lætor, quod tu doctissime, generosissime Episcopo! huic me muneri inauguraturus sis, tu Vir ætate, doctrina, vitæ genere et de civibus meritis æque Venerabilis, tu, qui præcipuum ejus, quam nuper reliqui, scholæ decus per plura decennia fuisti, tu, quem a primis pueritiæ annis diligere et suspicere me docuit magister incomparabilis et pietissima mente semper mihi colendus, Olaus ille Wormius, quem, ut ait Seneca, ita vereri possum, ut ad memoriam quoque ejus me componam, qui te in sinu semper gerebat, et qui, si in lucida beatorum sede terrena curare licet, hac ipsa certo hora nobis adest, et fausta quævis discipulo suo vovet ac pro illo deprecatur.

Accedas, itaque, rogo, accede dulcissimum Decus! ut sacri tui muneris vi ac potestate, hac cathedra conscensa, mihi docendi provinciam rite ac solemniter demandes, utque, quo per totam vitam, Rectoris Scholæ Cathedralis Neocopiensium officio, Augustissimo Regi, almæque patriæ, me sancte adstricturus sum, jusjurandum tu, V. S. V., a me religiose exigas atque recipias.

D i x i !

Slutningstale efter Gedsaflæggelsen.

Saa være da dette Embede overtaget i den Høiestes Navn! Og du, Allhellige! Sjenke mig i min Skrøbelighed miskundeligen Viisdom og Kraft til at holde den Bed, jeg for dit alvidende Afsyn svor! til at vægte mit hellige Kald, som det sig bør, til din Ære, Fædrelandets Tarv og Ungdommens Velsignelse!

Mine høistærede Herrer!

Det er til Skolen, at Fader og Moder betroe det Dyrebareste, de i Verden eie, det, hvortil deres høieste Haab, deres sidste Glæde her i Livet er bundet.

Det er til Skolen, at Staten overantvorder sin unge Borger, paa hvis Duellighed, Samvittighed og Pligtfølelse, ja hele legemlige og aandelige Kraft dens Fremtids Vel beroer.

Store ere altsaa vistnok de Forpligtelser, som hvile paa den offentlige Lærer, og uendelig vigtigt det Kald, hvilket han, under Anstrængelser og Opoffrelser, indvier sit Liv og sin Stræben.

Rigtignok skulle ikke allerede i Skolen de Kundskaber meddeles, af hvilke de forskjellige Statsembeders og Livsstillingers Udfyldelse er afhængig; men vel den Aand vækkes og næres, som skal gaae igjennem og smykke dem alle.

De Gamle kaldte den Humanitet, vi kalde den Christelighed og forstaae derved: Forstandighedens, Kjarlighedens, Mildhedens, Uegennyttighedens, Redelighedens, Arbeidsomhedens, Ydmyghedens, Besindighedens, Noisomhedens, Keenhedens, Kraftens og Frimodighedens Aand. Thi i det ægte christelige Sind ere alle disse Dyder, som i et helligt Brændpunkt, forenede, og derfra udstraale de varmende, vægende, lykfsaliggjørende over Livet.

Beroer da Agerens Frugtbarhed paa dens tidligere Behandling, saa beroer og Menneffets tilkommende Tænke- og Handlemaade paa den tidligste Dannelselse, paa de Indtryk, som meddeltes den unge Sjæl, paa den Aand, som den Studerende fra Skolen medbragte til de egentlige Kaldsstudier og Livslysler.

Da jeg altid har anseet denne for Slutstenen, hvortil hele den øvrige Skoleopdragelse og Skoleunderviisning burde henføres; saa maatte det gunstigt tillades mig, idet jeg tiltræder denne min nye Embedsvirksomhed, herover korteligen at udtale mig for at forelægge det hæderlige Samfund, i hvilket jeg som Fremmed har den Ære at fremtræde: Det Maal, jeg altid ved mit Skolearbejde har stræbt at beholde for Mie, og som jeg fremdeles, under Forsynets Bistand, vil gjøre til mit Livs Opgave, saa godt mine Evner ville tilstøede det, at løse.

Den, som i Tiden skal lære med Forstand at befale, maa tidlig have lært hvad det er at lyde. Desuden fra Lydighed, først mod Forældre, dernæst mod Forefatte, udspringer Lydighed mod ethvert Religionens og Samvittighedens Bud, enhver Pligtens og Statens Lov.

Den, som i Tiden med Nøiagtighed og Punktlighed skal udføre enhver hvilken som helst sin Gjerning, han maa fra tidlige Aar vænnes til den stadige Orden, som siden bliver Sjælen i alle Foretagender.

Den, som i Tiden med Fyrighed skal anstrænge sig for at opfylde alle sine, stundom tunge, Pligter, han maa fra Ungdommen af vænnes til at arbejde, til med Alvor at samle sit Sind, til med Selvfornegtelse og Opoffrelse af egen Lyst at efterkomme, hvad der til enhver Dag, enhver Time i Dannelsesaarene kræves af ham.

Den, som i Tiden skal vorde noget ret Dydigt, istand til at see med egne Øine, høre med egne Ører og skrive med egen Pen, han maa fra Ungdommen af lære at sige al Halvhed, Overfladiskhed og Stymperi, lære at beslitte sig paa Modenhed, at agte Grundighed i Alt, og ikke halvfærdig forlade nogen Skole, som kan og vil føre ham til samme.

Den, som i Tiden med Nytte skal høre Eldres Raad og lytte til Erfarenhedens Stemme, han maa tidlig indskærpes, ikke at stole for meget paa sig

selv, ikke hovmodig lade haant om den fordringsløse Gamle, eller mene, at endog en Skat af Kundskaber kan undvære den prøvede Livserfarings Ledelse; han maa tidlig lære med Beskedenhed at modtage den Ældres Meddelelser, med Opmærksomhed overveie dem, og med Besindighed vælge, hvad han deraf for sine Dier med behøver.

Den, som i Liden skal fremtræde offentlig, uden Fare for at forarge, adsprede, blive til Latter og Anstod og saaledes forstyrre sin egen Virksomhed, ham maa tidlig bibringes den Agtelse for, den Opmærksomhed paa sig selv, som undgaaer alle Uvaner og Synderligheder, alt Stødende, Bæmmeligt og Plumpt; han maa tidlig, som just Altidsstudiet giver saamegen Anledning til, beslutte sig paa, at det, han lærer, ikke blot hænger i Hufommelsen, men gennemtrænger og luttret hans hele Væsen og afpræger sig i en ædel Skjønhedsfølelse og Sands for den Føinhed, Tækkelighed og Anstand i Bevægelser, Udtryk, Tale og hele Færd, som betegner den dannede Unge, og senere udmærker den tænksomme og smagfulde Mand.

Derfor maa ogsaa enhver Skole af sine Disciple kræve Lydighed, Orden, Opmærksomhed, Flittighed, Beskedenhed, Stræben efter Grundighed, Belansthændighed og Sædelighed, som uestergivelige Betingelser for al sand Underviisnings og Dannelses Fremme.

Og derfor har ogsaa jeg, ved alle de Midler, som stode i min Magt, søgt at fremkalde og vedligeholde disse Egenskaber, af hvilke saa uendelig meget i alle de kommende Dage er afhængigt.

Men, saa vigtige og nødvendige disse ere, saa er det dog først ved den christelige Aand, som jeg for nævuede, at de, som alle andre Fuldkommenheder, baade for den yngre og især for den ældre Alder, erholde deres rette Folie, deres fulde Bestandighed, deres hele Glædelighed.

Vi kuune dele de Unge, som betroes til vor Underviisning, i tvende Classer:

Den ene bestaaer af dem, som egentlig bestemtes for Lærdom og bogelig Kunst og den høiere Embedsvei. Den anden bestaaer af dem, som, efter Modtagelsen af nogen almindelig Dannelse, forlade Skolen, for at betræde de forskjel-

lige Veie i Livet, som Omstændighederne, egen Lyst eller afgjorte Anlæg byde dem at følge.

For begge maa den religiøse Dannelse være af høieste, alt andet overveiende Bigtighed, da det dog egentlig er den, der skjenker den sande Styrke, befæster den varige Tilfredshed og begrunder det egentlige Menneskeværd.

Dg er det saa: at hvad der længe og kraftigen skal virke, tidligen maa bibringes — at hvad der giver det aandelige Liv sit bedste Næringsstof, allerede fra spæde Aar af bør meddeles det modtagelige, ufordærvede Sind; — saa feile de vist ikke, som troe, at den Unge ikke tidlig nok kan føres til Gud; ikke tidlig nok kan gjøres opmærksom paa Sporene af hans uendelige Egenstaber i Alverdens maalløse Rige; ikke tidlig nok stemmes til Ærbødighed for de evig hellige Love, der selv skrives med stærke Træk i hans egen Samvittighed; ikke tidlig nok kan lære, at der boer en ubestikkelig Dommer over Himlene, for hvem end ikke den lønligste Tanke bliver forborgen, om end ingen Dødelig ahner den; ikke tidlig nok kan føres til den Styrkens, Haabets og Trøstens Kilde, som rinder for Enhver, der under Livets Bitterhed eller Livets Fristelser, med oprigtigt, troende, ydmygt Sind vil øse af den.

Thi, at jeg først skal nævne de egentlige Studerende: ere de ikke alle, og blive de ikke alle, i hvormeget de i yngre eller ældre Dage maatte lære, dog stedse Mennesker, svage, skrøbelige Mennesker?

Trænge de ikke alle (enten de ville tilstaae det eller ikke) ligesaameget til et Skjold i Striden, en Hjælper i Nøden, en Stytte i Fristelsen, som de meest Uvidende blandt deres Brødre? Have de ikke de samme, saa have de andre lige saa mægtige Fjender at bekæmpe. — Ja, trænge de ikke saameget mere, som der skal fordres meget af den, hvem meget er givet? — Dg hvor skulle de ellers tye hen, naar Alt svigter og brister og Jorden ikke formaaer at give dem hvad de meest behøve? naar Synd og Død true, og ikke een Haabets Straale, uden fra Evangeliets Lys, kan sprede Sjælens Mørke?

Den Studerende danner sig enten til egentlig Tænkter, til Udforsker af Sjælens skjulteste Lødomme og Naturens dybeste Hemmeligheder. Hvad skal da bevare ham fra at fare vild, naar Gaader frembyde sig, som han ikke kan løse,

naar Døvel opstaae, som han ikke kan overvinde? Hvad skal bevare ham fra, selv at synke under disse og forvirre sine svage Brødre, hvis han ikke tidlig er befæstet i den Overbeviisning: der er et Maal sat for det jordiske Nie, dertil og ikke længere mægter det at naae? Ja hvad skal bevare ham fra at fortvivle, hvis han ikke holdt fast ved Wissheden om, at han gaaer over i et Land, hvor han skal see Ansigt til Ansigt, hvad han her kun faae som i et Speil eller i en mørk Tale.

Eller den Studerende bestemmer sig til at vorde sine Brødres Lærer og Leder paa Jordlivets farlige, vildsomme Veie, til at vorde, hvad de Eldre kaldte med det betydningssfulde Navn, Sjælesørger.

Hvad skal da give ham Mod — hvis han er et samvittighedsfuldt Menneske — til det hellige, ophøiede Kald, det skønneste og det vigtigste han kan vælge? hvad skal give ham Mod uden den Wisshed: at er end hans Gjerning ufuldkommen, hans Kræfter ikkun svage, saa vil det evig kjærlige Væsen, hvis Tjener han kaldes, bære over med hans Ufuldkommenhed og kun see paa hans vedelige Villie, paa hans utrættelige, velmente Stræben?

Hvad skal give hans Lære Indgang og Tillid, naar Troen ikke lever i, og gennemvarmer hans eget, inderste Væsen?

Hvad skal lægge Trøstens Balsom paa hans Læber, naar ei Haabet med himmelsk Wisshed luer i hans eget Bryst?

Hvad skal bevare ham fra at snuble og falde, naar han ikke tidlig har lært, hvor og hvorledes. Kraftens Mand er at søge?

Hvad skal aabne ham de Hjerter, han skal virke paa, naar ikke tidlig Fromhed aabnede hans eget for Kjærligheden og lærte ham at pryde og stadfæste sine Ord ved sin egen Ustraffelighed?

Alt dette vindes dog i Sandhed ikke snart eller let; og et tomt Selvbedrag, et huult trøstesløst Hylleri, som vil træde i Stedet derfor, fører dog unegteligen til den skræffeligste af alle Tilstande.

End om en anden Virksomhed i Livet vinker den Studerende: om han beslutter sig til og danner sig for, at styre, lede og raade sine Medmennesker i deres jordiske Forholde, om det vorder hans Maal og hans Lod at udkafe,

tolke eller anvende Statens Love, at sidde i Landets Raad, forsvare den betrængte Ufkyldighed, at værne om Menneskenes helligste Rettigheder, at opspore Forbryderens skjulte Veie, at tale Fædrenelandets Sag hos fremmede ofte stolte Magthavere

Hvad skal i saadanne Stillinger oplive ham, naar han mattes og fløves under aandsfortærende Sykler, der dog ikke kunne forsmædes?

Hvad skal holde ham fast, naar han i jordist Høihed eller Glimmer er nærved at svimle?

Hvad skal bevare ham, naar Glæde eller Fordeel, naar Menneskegunst eller Menneskefrygt vil afløse eller bortskrække ham fra Retfærdighedens og Sandhedens lige Veie, hvor intet menneskeligt Die kunde opdage hans hemmelige Færd?

Jeg veed intet uden Hensynet til en evig Retfærdighed, Hensynet til en høiere Herlighed, en varigere Ære, mod hvilken al Jordens forgyldte Storhed er som et visent Blad; intet uden den Visshed, at som et Menneske faaer, saa skal han engang høste.

For et fjerde Kald kan den Studerende bestemme sig — og hvo er ikke glad, at Saamange gjøre det? at Saamange indvie deres Liv til Gavn og Dpoffrelser for den lidende Menneskehed: til at udforske Urternes skjulte Kræfter og bringe Lægemidler til de Kansmægtendes Veie? Men skulde blot jordist Løn være nok og i Tidens Længde istand til, at vedligeholde den Fyrighed, som ved Dag og ved Nat iler fra Lidelse til Lidelse og aldrig trættes, men med hjærlig uegenyttig Beredvillighed, selv i Armodens trangeste Hytter, rækker Husvælsens Bæger til Stønnende og Døende? Jeg veed det ikke. Men jeg veed, at fra Himlen kan Modet og Kraften hertil komme hos hver den, som med inderlig Hengivenhed hænger ved ham, der sagde: Hvad I have gjort mod En af mine ringeste Brødre, det have I ogsaa gjort imod mig.

Det er ikke nødvendigt at optælle flere af de Virkekredse, for hvilke den Studerende kan anvende Tid og Flid og som engang aabne sig for ham i Fædrenelandets Tjeneste, hvor Kraft og Selvstændighed, hvor Redelighed og Ubestikkelighed, hvor usvigelig Trofasthed mod God og Pligt udtræves, og hvor Intet uden en mægtigere Arm formaar at holde den Svage fast. Frygt for Lovenes

Straf formaaer kun lidet, saalænge der gives et Land, hvor Forbryderen kan henflue og unddrage sig deres Fuldbyrdselse. Haabet om Vre og Vrens Tegner er kun en svag Stytte for den vaklende Dyd, al den Stund de kunne besiddes uden at fortjenes, og ikke det skarpeste Syn formaaer at gennemtrænge den Nat, som dølger Forræderens Rænker og Synderens skjulte Veie.

Men den som er besjelet af christelig Aand, den som er gennemtrængt af dyb Erbødighed for det Bæsen, for hvem Intet er lønligt eller skjult, som tidlig har lært at frygte og elske sin Gud og derved at hylde og agte sin Pligt, den har, for saavidt den Dødelige kan have det, et sikkert Værn under alle Farer, en ubdragelig Bogter under alle Tillokkelser og Fristelser, en levende Opfordring til at virke for enhver god Sag. Thi evigt, som hans eget rette Bæsen, er det han bygger paa, det han trøster sig ved, det han under alle Omværlinger, i alle Stillinger, ene bøier sig for og holder sig til.

Dg jo inderligere Gudsfrigten er sammensmeltet med hans hele Bæsen, jo tidligere han har bragt det til en Færdighed i, at henvære alle sine Ønsker og Forsætter, sine Beslutninger og Handlinger til det høieste Bæsen og prøve dem for et helligt, Alt gennemskuende Die: desto roligere er han, desto paalideligere og stærkere; med desto større Tillid kunne Venner og Medborgere, kan Konge og Fædreland stole paa ham og betroe sig til ham.

Thi til enhver sin Idraet har han et høiere Vidne, til enhver Pligtopfyldelse har han en mægtigere Tilskyndelse, end han i hvilket som helst Foresatte, i hvilket som helst Magtbud kunde have.

Dg dette gjelder alle dem, som stædes til offentlig Underviisning, saavel dem, der forberede sig til de Embeder og Virkekredse, der egentlig udfordre videnskabelig Dannelse, som dem, der vælge andre Veie og i andre Stillinger henbringe deres Dage, eller offere Staten deres Tid og Kræfter.

Thi hvor som helst Menneffet hensættes, har det vigtige Pligter mod sig og Samfundet at opfylde, hvilket som helst dets Kald bliver, hjemme eller ude, i Fred eller Krig, paa den blodbestænkede Mark, eller det synkefærdige Brag, kommer ikke blot dets Indsigt og Duellighed, men dets Udholdenhed og Kraft, dets uegenyttige Redelighed, dets opoffrende Kjærlighed, dets Mod og Sindighed i

Anslag og paa Prøve. Og ved en inderlig levende Tro bliver det stærkt og fjækt, retsindigt og sædeligt, viist og menneskekjærligt, saadant som man stedse ønsker — saadant som man stedse behøver det.

Seer, mine høie og ærede Tilhørere, derfor agte og fremme vi paa enhver Maade Kundskab og alle øvrige nyttige og hædrende Egenskaber hos de Lærlinge, som betroes vor Underviisning, men Landen, den religiøse Land, sætte vi øverst; thi det er først fra den at Livet, at den besjælende Kraft udgaaer.

Og inderlig overtydet om, at mine høie Foresatte, at enhver omhyggelig, fjærlig Fader er enig med mig heri, lover jeg, efter den hellige Forpligtelse, jeg nylig aflagde, at holde fast ved denne Grundsætning, saalænge Forsynet naadigen forunder mig Kræfter til at arbejde.

Hermed henvender jeg mig til Eder, fjære unge Venner, fra nu af mine Disciple! med et venligt, alvorligt Formaningsord, og taler derved tillige i mine brave, høist agtværdige Medarbejders Navn; thi hver for sig vilde de sige det samme til eder:

Huffer, at Livet kun leves eengang!

Huffer, at Ungdommen er Dannelsens Tid, men bliver den misbrugt eller spildt, da formaae ikke Suk eller Taarer at kalde den tilbage.

Benytter enhver Leilighed, som tilbyder sig for eder til at lære! Og belønner eders Forældres Dpoffrelser, eders Lærers Bestræbelser med stadig Flid.

Laaner mig aabne Ører og aabne Hjertes, naar jeg stræber at føre eder ind paa Videnskabernes skjønne Mark! især naar jeg søger at føre eder til det Væld, som aldrig udtørres, til de Kilder, som oprinde til et evigt Liv.

Hvorlænge jeg skal være eders Veileder, veed kun han, der veed Alt, men, naar Græstørvan forlængst dækker min Grav, da skulle I, næst Gud, virke og lyse, tale og handle blandt eders Medborgere og bære Vidne om den Mand I her hylkede, om den Retning eders ædleste og bedste Kræfter her imodtog.

Troer mig! jeg har intet høiere Ønske, end eders sande, sande Vel. Eders Lykke er min Lykke, Eders Vre er min Vre. Ekjenker mig derfor eders hele Kjærlighed og Tillid!

Som unge og ubefæstede modtager jeg de fleste af eder. Til dyrebare Forældre, til vor fælleds Moder, det elskte Danmark, skulde jeg give eder tilbage ikke blot ufordærvede, nei! forædlede, dannede skulde jeg give eder tilbage, besjelede af høi og fyrig Stræben mod skønne Niemed, begejstrede for enhver nyttig Kundskab, modtagelige for enhver stor Tanke, istand til blandt Aldtidens og Nutidens Forfattere at søge Næring for eders Sjæl, at søge Indsigt for enhver Livets Stilling, Kundskab om hele Menneffelivets aandelige Udviklingsgang, fra dets første Baagnen i Morgenrødens Hjem, gennem dets gradvise Stigen om Middelhavets klassiske Strande, til dets sidste, stærkt bevægede Wendepunkt i Vesten, i vor egen Tid.

Mit Hjerte banker af hellig Glæde ved den Forestilling, at I, I selv, som her mellem Spøg og Alvor, i sorgløs Sysslen med Videnskabernes første Grunde, henbringe eders skønne Ungdom, engang i Modenhedens Aar skulde vorde Jordens Salt, bidrage med til at holde det aandelige Liv vaagent, til at omsprede Mennekkhedens og Fædrenelandets dyrebareste Goder, og see Borgerkrandsen flettes om eders Tinding.

Saa anstrænger eder da ufortrødent for at naae dette ædle Maal!

Men glemmer aldrig, kjære unge Venner! glemmer aldrig: Hver ærlig Stræben er priselig, hver Videnskab er god, hver Kunst og Kundskab er agtværdig — men kun som Mittel, ikke som Niemed.

Niemedet er høiere, helligere, evigere.

Det nærmeste Formaal for den Enkelte er vel Kræfternes og Evnernes høist mulige Udvikling; men Hovedniemedet for os Alle er vor Uddannelse for hiint vort rette Fædreneland, for Salighedens Himmel — hvorfra vort Borgerkab er — hvorhen vi høre — hvorom Alt minder os — hvorhen Alt kalder og vinker os.

Hele Naturens store, opslagne Bog er som befkreven med hellige Hieroglypher, der pege mod Gud og Evigheden.

Om det samme tale Videnskaberne.

I Aldtidens dunkleste Jamlen efter Lys og Klarhed, i Grandferens dybeste, dristigste Ahnelser, i Digterens helligste Begeistring — overalt møde os betydnings-

fulde Røster fra det hellige Hjem, hvorhen vi om kortere eller længere Tid Alle stunde; men fornemmelig lyde de til os som en Torden fra Sinai, som milde, gribende Toner fra Jordans og Genesarets Bredder.

Saa lader os tidlig lytte, med Andagt lytte til dem! Lader os tidlig aabne dem hele vor Sjæl! Lader os tidlig stræbe at gribes og fyldes af den Aand, fra hvilken de udgif!

Da skulle vi ikke paa vor Vandrings Vej tabe vor Vandrings Maal af Sie. — Da skulle vi ikke snuble saa ofte, ikke saa ofte staae Fare for at forvildes. — Da skulle vi velsigne de Timer vi arbejdede med hinanden, og fare vel i Liv og i Død.

Dertil sjenke Du os, o evige Barmhertighed, din misfunderlige Bistand! Ja Du holde stedse naadigen din Baretægt over os, og over vort elskte Fædreland! Du bestrømme og bevare vor dyrebare Konge og hele hans Huus! Du bestrømme og bevare denne gode By! Du bestrømme og bevare denne Skole, dens høie Foresatte, Tilfynsmænd og Forstandere! Du lade din Aand hvile over dem som undervise, dem som selv undervises! Du sjenke Sundhed og Kraft og Wiisdom og Nidkjærlighed! at vor Gjerning maa trives og lykkes og takkes dig, at Flid og Kundskab her stedse maa parres med Dyd og gode Sæder og christelig Aand, at Samtid og Efterlæggt deraf maa høste Frugt til Velsignelse!

Examen fortsættes fra den 17 til den 28 September i følgende Orden:

Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.	Lørdag.
I-II.	II.	I-II.	I-II.	III.	III.
Latin.	Dansk.	Historie.	Religion.	Latin.	Græsk.
I.	I-II.	I.	Lydsk.	Lydsk.	Historie.
Dansk.	Græsk.	Geographi.	Regning.	Fransk.	Geographi.
	Naturhist.				

Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.
IV.	IV.	IV.	IV.	III.
Latin.	Græsk.	Hebraisk.	Lydsk.	Hebraisk.
Fransk.	Religion.	Historie.	Naturhist.	Naturhist.
		Geographi.	III.	Mathematik.
			Religion.	

Lørdagen den 6 October, om Formiddagen Kl. 11, bekjendtgjøres Udfaldet af den afholdte Examen med sædvanlig Høitidelighed; men

Mandagen den 8 October, om Formiddagen Kl. 8, examineres de Unge, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen fra næste Skoleaars Begyndelse af.

